

De toekomst van het trekvlinderonderzoek en de betekenis voor het natuurbeheer

J. G. VAN DER MADE

MADE, J. G. VAN DER, 1991. THE FUTURE OF THE SURVEY OF MIGRATING LEPIDOPTERA AND ITS IMPORTANCE FOR NATURE MANAGEMENT. - *ENT. BER., AMST.* 51 (12): 183-184.

Abstract: Some possibilities for the future of the migrating Lepidoptera survey are discussed. An international cooperation with a network of lighttraps is recommended. The importance of the survey for nature management on a local scale seems very small. It is however needed to research possible preference biotopes for migrating Lepidoptera.

Vakgroep Natuurbeheer Landbouwuniversiteit, De Vlinderstichting, Postbus 506, 6700 AM Wageningen.

Toekomst

Het is vanzelfsprekend dat bij het onderzoek naar trekvlinders nog veel vragen onbeantwoord zijn. De trek van insecten, zeker die van 's nachts trekkende dieren, laat zich immers veel moeilijker bestuderen dan die van vogels.

In hoofdlijnen zijn ten aanzien van de vlinders de volgende onderzoeksvragen aan te geven:

1. Wat zijn trekvlinders en hoe zijn de verschillende soorten, afgaande op hun trekgedrag, in ruimte en tijd te classificeren? (Lempke, 1956; Vermandel, 1991).
2. Wanneer, waar en onder welke omstandigheden treedt vlindertrek op? Heeft de optredende trek van een vlinder te maken met de populatiedichtheden, weersomstandigheden en bepaalde luchtstromingen?
3. Hoe verloopt de trek, over welke gebieden vindt trek plaats? Zijn er specifieke gebieden/landschappen aan te wijzen waar in het algemeen de vlindertrek plaatsvindt of hebben bepaalde soorten voorkeur voor een bepaald landschap?
4. Heeft de trek van een vlinder areaaluitbreiding tot gevolg?

In de afgelopen vijftig jaar is de kennis over trekvlinders en hun gedrag in belangrijke mate vergroot. Niettemin zijn de gestelde onderzoeksvragen slechts ten dele beantwoord. Duidelijk is, dat het trekvlinderonderzoek aanmerkelijk aan waarde kan winnen, wanneer er voor een internationale aanpak zou worden gekozen.

De eerste aanzetten hiertoe zijn reeds vanuit de Trekvlinderregistratie Nederland gezet (De Vos, 1991). De toekomst zou een computernetwerk van nationale trekvlindercoördinatoren kunnen zijn. Een snelle informatie- en data-uitwisseling over de trek is dan mogelijk. Het verder ontwikkelen en uitvoeren van een dergelijk initiatief vereist financiële ondersteuning.

Naast het eigenlijke trekvlinderonderzoek is het voor de beantwoording van de onderzoeksvragen noodzakelijk ecologisch onderzoek te verrichten aan de verschillende soorten. De algemene trekvlinders, die overdag vliegen, kunnen naast de waarnemingen verricht door de medewerkers aan het trekvlinderonderzoek, gericht worden bestudeerd in het nationale monitoring onderzoek aan dagvlinders (Van Swaay, 1991). Dit onderzoek geeft ondermeer een beeld van de aantalsontwikkelingen en de locaties, waar de vlinders worden gesignaleerd.

Wil men een dergelijke benadering ook bij nachtvlinders realiseren, dan zal een vrijwel permanent brandend netwerk van „mothtraps” gewenst zijn. Enkele medewerkers aan het trekvlinderonderzoek, als J. van Vuure in Kortgene en W. J. van Rooyen in Oosthuizen, doen al vele jaren stelselmatig nachtvlinderonderzoek met behulp van deze methode.

Tot slot moet voor de toekomst van het trekvlinderonderzoek worden vastgesteld dat het van het grootste belang is dat het werk in zijn huidige vorm met de huidige en mogelijk

met veel nieuwe medewerkers wordt voortgezet. Deze medewerkers zullen ook in de toekomst de kern vormen van het trekvlinderonderzoek in ons land.

De heer Lempke heeft in zijn boekje over het trekvlinderonderzoek in Nederland (1956) aangegeven dat het doel is „Het bijeenbrengen van zoveel mogelijk trekvlindergegevens en deze te publiceren, zodat ze ter beschikking staan van iedereen die er ten behoeve van onderzoek gebruik van wil maken”.

Tijdens de voorbereiding van het symposium is gebleken hoe weinig mensen op de hoogte zijn van de migratie van insecten. Tevens bleek de enorme belangstelling in dit bijzondere fenomeen. Voor de entomologie in het algemeen en voor het trekvlinderonderzoek in het bijzonder, is het van het grootste belang de kennis over de trek van insecten breed uit te dragen. Met name leent dit onderwerp zich voor een boeiende behandeling op de scholen.

Betekenis voor het natuurbeheer

In het algemeen moet worden geconcludeerd dat de betekenis van het trekvlinderonderzoek voor het natuurbeheer gering is. Ecologisch onderzoek aan standvlinders (Tax, 1989) levert daarentegen directe aanbevelingen op voor inrichting en beheer van gebieden.

Er zijn echter twee aspecten in het trekvlinderonderzoek, die mogelijk informatie opleveren voor het natuurbeheer:

1. Stelselmatig onderzoek levert informatie over de mate, waarin in bepaalde landschappen/gebieden meer vlindertrek plaatsvindt in het algemeen of van bepaalde soorten.

Er zijn aanwijzingen dat dit met name in de duinen het geval is. Dit kan te maken hebben met stuwings- en/of de aanwezigheid van een groot vrijwel aaneengesloten gebied en/of het aanbod van een grote variatie aan vegetaties.

2. In de komende decennia wordt door klimatologen als gevolg van het zogenaamde broeikaseffect een gemiddelde temperatuurstijging verondersteld die kan liggen tussen 1-4 °C. Dit kan inhouden dat areaalverschuivingen bij vlinders plaatsvinden. Het is mogelijk dat soorten, die momenteel een zuidelijke verspreiding hebben en die een onregelmatig trekgedrag vertonen, zich allereerst, op voorwaarde van de aanwezigheid van de waardplant in ons land zullen vestigen.

Voorbeelden van dergelijke soorten zijn het boswitje (*Leptidea sinapis* (Linnaeus)), het staartblauwtje (*Evers argiades* (Pallas)) en het bleek blauwtje (*Lysandra coridon* (Poda)). Door het registreren van waarnemingen van deze soorten kan men eventuele ontwikkelingen op de voet volgen en kan het natuurbeheer daarop inspelen.

Literatuur

- LEMPKE, B. J., 1956. *De Nederlandse trekvlinders* (eerste druk): 1-91. Thieme, Zutphen.
- SWAAY, C. A. M. VAN, 1991. Migrerende dagvlinders. - *Ent. Ber., Amst.* 51: 162-167.
- TAX, M. H., 1989. *Atlas van de Nederlandse Dagvlinders*: 1-248. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten & De Vlinderstichting, 's-Graveland/Wageningen.
- VERMANDEL, E., 1991. Trekvlinderonderzoek in België. - *Ent. Ber., Amst.* 51: 172-174.
- VOS, R. DE, 1991. De geschiedenis van het trekvlinderonderzoek in Europa en Nederland. - *Ent. Ber., Amst.* 51: 159-161.